

Lucie Salzmannová: Faktory ovlivňující rychlost produkce ohýbaného tvaru slova u dětí ve věku do 15 let

posudek oponenta diplomové práce odevzdané na oboru Obecná lingvistika na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v ak. roce 2020/2021

Diplomová práce Lucie Salzmannové se věnuje srovnání dvou významných psycholingvistických přístupů ke zpracování morfologicky komplexních slov. Po představení základních východisek a rozdílů mezi dualistickými a konekcionistickými modely popisuje autorka experiment zaměřený na produkci genitivu singuláru maskulin s morfologicky podmíněnou variací v kořeni a bez ní. Autorka dochází k závěru, že výsledky experimentu jsou lépe interpretovatelné v konekcionistickém pohledu.

K jednotlivým bodům hodnocení práce:

1. Koncepce práce

Práce má jasně vymezené téma, výzkum je zasazen do širšího kontextu a tím i uspokojivě odůvodněn. Výzkumná otázka je jasně formulována, design experimentu je vhodně zvolen a autorka v závěru sesbíraná data s cíli výzkumu jasně usouvztažňuje, ačkoli navzdory oborovým zvyklostem chybí samostatný oddíl diskuze. Práce má jasnou strukturu a jednotlivé oddíly jsou logicky provázány, experimentální část přímo navazuje na teoretickou. Jako poměrně dobré rozhodnutí se v kontextu práce ukazuje představení obou porovnávaných modelů pomocí konkrétních studií.

Poměrně velký prostor je v teoretické části věnován výkladu o modelu Bybee, autorka se k němu však v experimentální části a v závěru nevrací, není tedy jasné, proč je z dalších zmiňovaných pojetí věnována tak velká pozornost právě tomuto. Soudím dále, že by lepší čitelnosti a pochopitelnosti především pro čtenáře blíže neseznámené s probíranými přístupy prospěl jednak větší počet detailněji rozebraných příkladů, jednak zařazení shrnujících tabulek a/nebo diagramů. Další výhradu mám k práci s konceptem typové frekvence. Ta je na s. 12 definována jako "frekvence určité jednotky ve všech jejích podobách (tzn. například frekvence lemmatu)". Tato definice však neodpovídá standardnímu pojetí typové frekvence v korpusové lingvistice, jinde v práci je přitom termín užíván ve svém standardním pojetí.

2. Metodologie a zpracování dat

Práce má solidní metodologické základy. Design experimentu je jasně a detailně popsán, autorka dobře zdůvodňuje kritéria pro výběr stimulového materiálu. Výklad o výběru stimulů z titulkové části korpusu InterCorp by bylo vhodné doplnit podobou dotazu/dotazů.

Je zřejmé, že autorka i vzhledem k věkové skupině, s níž pracovala, věnovala velkou pozornost etickým otázkám výzkumu. Stejně tak ukazuje schopnost reflektovat specifika zkoumané věkové skupiny při konstrukci experimentu. Ocenil bych, kdyby součástí přílohy byl i formulář informovaného souhlasu.

Ke zpracování a prezentaci sebraných dat mám několik připomínek a doplňujících dotazů:

- Jak dlouhý časový úsek byl v experimentu u jednotlivých položek vyhrazen na reakci?

- Autorka v pasáži o zpracování výsledků pouze konstatuje, že byla manuálně extrahována latence a trvání produkce slova. Vyskytly se při zpracování dat nějaké problémy či nejasná místa? Bylo při zpracování dat třeba učinit nějaká rozhodnutí, s nimiž autorka dopředu nepočítala?
- U jednotlivých modelů při prezentaci výsledků chybí jejich specifikace (regresní rovnice). Nejsem si zároveň jistý, zda rozumím oněm třem sloupcům s výsledky v tabulkách 5-8.
- V jakém formátu byla v modelech zahrnuta frekvence (absolutní frekvence, relativní frekvence pmw, logaritmizovaná)?
- Vedle prostého popisu statisticky signifikantních efektů by bylo čtenářsky přívětivé uvést a případně okomentovat i jejich velikost a směr působení.
- Pokud jsem správně pochopil, byla data sesbíraná “distančně” a “prezenčně” analyzována v jednom souboru, porovnála autorka výkonnost obou skupin, aby ohodnotila možný vliv tohoto faktoru?
- Při diskuzi různých typů frekvence píše autorka na s. 62 “Ptáme se totiž, zda si vybavujeme pouze genitivní tvar, nebo celé lemma.” Je zde myšleno lemma v pojetí lexikografickém/korpusovělingvistickém, nebo ve smyslu psycholingvistickém?
- Pokud jde o samotné výsledky a závěry z nich učiněné, zajímalo by mě, zda se autorka pokusila dát je do souvislosti s modelem Bybee prezentovaným v teoretické části.
- Pokud jde o nesprávně vyprodukované tvary zmiňované na s. 65, uvažovala autorka o jejich bližší analýze s ohledem na jejich frekvenční charakteristiky a případné další faktory?

3. Práce s odbornou literaturou

Autorka v teoretickém přehledu prokazuje solidní orientaci v tématu, uvedená literatura je vhodně volena. Je snad jen možno vytknout, že chybí citace k využitým softwarovým nástrojům (DMDX, Labvanced, InterCorp, Audacity, R). Ač nejsou přímo relevantní pro výzkumnou otázku, mohla autorka v přehledu různých teoretických přístupů zmínit některé novější modely, jako je např. Booijsova konstrukční morfologie (např. <https://doi.org/10.1111/j.1749-818X.2010.00213.x>) či “amorfní” model Baayena a kolegů (např. <https://doi.apa.org/doi/10.1037/a0023851>).

4. Formální úroveň práce

Práce má veškeré formální náležitosti diplomové práce, je zvolen vhodný citační aparát, který je užíván systematicky napříč prací. Stylově je práce na slušné úrovni. V textu se vyskytují občasné překlepy a pravopisné chyby, nikoli však v míře, která by dramaticky narušovala četbu textu.

5. Celkové hodnocení

Diplomová práce Lucie Salzmannové splňuje jak formální, tak obsahové požadavky na závěrečné práce tohoto stupně. Přes uvedené výtky ke zpracování a vyhodnocení dat je třeba poznamenat, že jde o promyšlený a o teoretické modely opřený výzkum, který přináší nové poznatky o zpracování flektivní morfologie.

Práci doporučuju k obhajobě a navrhuju s přihlédnutím k průběhu obhajoby hodnotit *velmi dobře -- výborně*.

V Praze 1. 9. 2021

Michal Láznička